

socialmedicinsk tidskrift

Sextiotredje årgången häfte nr 10 1986

Sturegatan 4, Sundbyberg. Tfn 08/98 40 44
Postadress: 172 83 Sundbyberg
Postgiro 1179-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, red. sekr.,
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, socialdirektör, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Mats Forsberg, socialchef, Eskilstuna
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Kurt Grefve, socialchef, Kristianstad
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sonja Henriksson, socialbyråchef, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Ivan Magnusson, socialdirektör, Uppsala
Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Psykiatri i svåröverskådlig utveckling

Psykiatrin har under de senaste tiotal åren både debatterats, kritiserats och utvecklats mer än något annat vårdområde. Utvecklingen har i stort sett följt internationella tendenser. Likväl har den långt mer väglett av ideologiska förhoppningar än av faktisk kunskap om vad som är bra eller mindre bra behandling, bra eller mindre bra vårdorganisation.

Odelat positivt har varit att utvecklingen har erbjudit alltfler olika behandlingsmetoder och vårdformer vilket kan ge underlag för jämförande studier. Förhoppningsvis bör vi därigenom bli bättre rustade att kunna skilja de goda alternativen från de mindre goda.

Några i sammanhanget centrala frågeställningar återspeglas i bidragen till detta temabetonade nummer.

En fråga är i vad mån man behöver en professionell utbildning för meningsfulla insatser i vården. Mot 1970-talets i stort sett antiprofessionella tendenser står här ett nytt men annorlunda intresse för betydelsen av professionalitet, i det följande avspeglat i en artikel av Wolfgang Rutz.

En annan fråga gäller vårdformerna där utvecklingen hittills entydigt

gått från institutioner ut till öppen vård, därhän att dygnet-runt-vård och institutioner nästan blivit i sig fula ord. Erfarenheter från USA och England har redan givit klara prov på att en sådan ensidig öppenvårdssatsning kan göra ont värre. Det finns förvisso vetenskapligt underlag att de flesta former av psykisk sjukdom och psykisk handikapp med fördel kan behandlas i öppen vård. Men detta kräver målmedvetna och genomtänkta öppenvårdsalternativ. Öppenvårdssatsningar kan bli företagsekonomiskt dyrare för de kommunala huvudmännen även om de är samhällsekonomiskt gynnsamma. Kraven på öppenvården betingas främst av att en så stor del av de psykiatriska patienterna saknar eller har ett mycket bräckligt socialt nätverk. Resultaten från Lennart Tysks patientinventering talar här ett tydligt språk.

Med en hotande statsfinansiell istid blir just den ekonomiska utvärderingen av psykiatri av stort intresse. Detta förhållande har resulterat i en växande och intressant serie studier av det ekonomiska utbytet av tex familjeterapi. En sådan studie redovisas i detta nummer av Per Gustafsson.

Utbildningen av den psykiatriska personalen erbjuder ett paradoxalt mönster. Å ena sidan har den blivit föremål för rader av utredningar och också nya initiativ tex vad gäller psykoterapiutbildningen. Å andra sidan har dessa utredningar nästan enbart baserats på allmänna principiella antaganden. Utbildningens anpassning till den psykiatriska vården och dess effekter för vården har knappast alls studerats. En bidragande orsak härtil kan vara den dåliga samordningen mellan utbildningssamhället och vårdsamhället. Risker kan också ligga i att 1980-talets vårdelever utbildas av lärare som under 1970-talet inprogrammerades med helt andra paroller än vad som gäller idag. Undersökningar har visat att entydigheten i personalens behandlingsideologi kan vara viktigare än vilken ideologi som tillämpas, psykoterapeutisk eller biologisk. Konflikter mellan personalgrupper kan vara förödande för behandlingsresultatet. Att det, som framgår av Hans Olov Lipers analys, finns tvetydigheter i utbildningens budskap kan bädda för sådana konflikter.

Ytterligare spörsmål som kräver beaktande gäller samverkan mellan psykiatri och andra vårdområden när det gäller det psykologiska och psykosociala omhändertagandet. Här anmäler sig ett stort spektrum av frågeställningar — vilken roll skall sjukhuskuratorerna, allmänläkarna, socialtjänstens personal etc spela? Hur kan samspel ske med patientföreningar, fackföreningar etc? Om dessa aspekter har vi i dagens läge bara sporadiska rapporter. Ett par nya bidrag från viktiga delområden redovisas av Mariann Olsson och Olov Edhag samt av Ellinor Renberg och medarbetare.

Artiklarna i dessa nummer ger ingen systematisk bild av nuläget inom svensk psykiatri. Men de ger exempel på viktiga frågeställningar, vissa intressanta forskningsresultat och olika typer av data som vi behöver för att gå vidare.

Claes-Göran Westrin